

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

Saturday supplement April 21, 2001

2001 m. balandžio 21 d.

Nr. 78 (16)

No. 78 (16)

Iškilieji Lietuvos vyskupai

Lietuvos istorinis muziejus ketvirtadieniais rengia kultūros istorijos vakarus. Paskutinis toks vakaras buvo skirtas trimis žymiems Lietuvos vyskupams — Motiejui Valančiui, Palaimintam Jurui Matulaičiui ir Julijonui Steponavičiui.

Vyskup M. Valančių jo giminė 200-ujių gimimo metinių proga apibūdino vyskupas Jonas Boruta, SJ.

— Dievo apvaizdos palaiminga dovana, 19 šimtmečio ir vėlesnių laikų Lietuvai buvo mūsų šiandien minimas vyskupas Motiejus Valančius, — kalbėjo vysk. J. Boruta — šio iškilusios dvasios milžinė veikloje skleidesi jo — kaip krikščionio, kunigo bei vyskupo pašaukimasis — tarnauti Dievui ir žmonėms. M. Valančiaus tarnystė buvo tokia įvairių ir įvairių spalvų, kad šiandien mes dar nepajégiamė apimti jos visumos — vieniesi M. Valančius — tik tautos blaivintojas, kitiems — visuomenės švietėjas, beletristas, tretiems — tautos žadintojas, tautinio atgimimo veikėjas. Dažnai šie atskiri požiūriai taip suabsoliutinauti, kad vienpusiakai aukštiant Valančių, kartais jis net sumenkinamas ir nuvertinamas, kaip īvyko ir ruošiantis jo gimimo jubiliejui. Kai Jungtiniai Tautų kultūros ir švietimo organizacijos buvo prašomas šią suaktyti įvairiai išskaityti į visą Europą ir pasauliu reikšmingo minėjimo eilę, M. Valančius buvo pristatytas vien kaip tautinio atgimimo veikėjas. Todėl šiame kraupi etniinių, tautinių ir gentinių konfliktų kamuojamame šių dienų pasaulyje (tarpusavio karai Afrikoje, neramumai Balkanuose, kovo Četnijoje) — toks matus prašymas, deja, nebuvo patenkintas.

Bet iš tiesų, M. Valančius anaipolt nebuvo nukrypes į nacionalizmą. Jis siekė, kad tautos viena kita remtu, kad visų tautinių grupių aukštaciaus etninės ir etinės veiklos normaaptų Evangelijos didysis įsakymas: „Mylék Viešpatį, savo kürėja ir tautų įvairovės leidėja, visa širdimi, visomis jégomis ir kiekvienu žmogu, ir kiekvienu tautą kaip save ir kaip savo tautą”, priminė vysk. J. Boruta.

Vyskupo M. Valančiaus mei-

nant tuomet komplikuotus Lietuvos vyriausybės santykius su Vatikanu. Jis pasireiškė ir kaip neprikalaujančios Lietuvos socialinių reikalų sprendėjas. Kaune jis rengė socialinius kursus, juose skaitė paskaitas. Vyskupo J. Matulaičio veikalas *Bažnyčia ir nuosavybė* tapo Lietuvoje tuomet vykdytos žemės reformos pagrindu. Pasak G. Gustaitės, šio veikalo svarbiausios nuostatos aktualios ir šiandieninei Lietuvai.

Vysk. J. Boruta, SJ, žymėjo, kad M. Valančius daug nuveikė liaudies blaivimo baruose. Čia jo pasiseimas iš pirmo žvilgsnio yra stublinantis. Norma tokį pat rezultatą iš šiandien, to reikalaujama iš šių dienų Bažnyčios vadovų. Bet, pasak J. Borutos, to reikalaujama, kuri griaunant tų vadovų autoritetą, net kai kuriuos jų niekiant. Reikalaujama sekėmis kovoje tik su alkoholizmu ir rūkymu, nematant kitų pavojingesnių ir svarbesnių neblaičių, kvalifikuojant gynę Bažnyčią, saugojant mūsų visuomenę nuo visapūs peršamo ateizmo, savo sumanumui bei drąsa trukdė ir ardė saugumo, okupantų paskirtos valdžios užmačias ir pimkles. Pasirodo, kad jo pastangų dėka, tais sunkiais, tautai ir Bažnyčiai grësmingais laikais, J. Steponavičius daug kuo išsaugojo mūsų Bažnyčią nuo jos sunaikinimo, susovietinimo. Savo veiklos Lietuvos Katalikų Bažnyčios labui jis ne nutraukė ir prieverta ištremtas į patį Lietuvos pakraštį — Žagarę. Kraupu buvo klausytu prelegento pateiktų duomenų, kurie rodo, kad nemažai kunigų tuomet buvo parsidavę okupantams, sutiko bendarbarbiutis su KGB, padėti jai varžyti ir naikinti Katalikų Bažnyčią. Tiems késliams ne tik atsispyré, bet ir juos trukdė vyskupas J. Steponavičius, dar Sajūdžio laikais grëzintas i Vilniaus vyskupijos vyskupo pareigas, pirmą kartą įžengę į tikičių susigražintą, atšventintą Vilniaus Arkikatedrą.

Kadangi dideli ir svarbus vyskupo J. Steponavičiaus nuopelnai mažai žinomi užsienio lietuviams, doktorant A. Streikaus kalba pateikiama atskirai.

Algimantas
A. Naujokaitis

Vyskupas Julijonas Steponavičius Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčios atšventinimo iškilmėse 1991 m. kovo 3 d.

Algimanto Žiliūno nuotr.

Bažnyčios teisių gynėjas

Bažnyčios santykis su totalitariu sovietų režimu buvo labai sudetingas. Viena vertus, šio režimo strateginis tikslas — sugriauti institucines religijos struktūras ir visiškai ateizioti visuomenę, sudarė labai mažai galimybų pasiekti patvarenių kompromisa. Kita vertus, agresyvi komunistinio režimo anti-bažnytinė politika vertė Lietuvos dvasininkus tokio kompromiso ieškoti, kad bent artimiausiu metu pavykti išlėkti Bažnyčią. Abi galimybės — kompromisas arba bekompromisinis Bažnyčios teisių gynimas — buvo vienodai pavojingos. Kompromisas galėjo padėti išgyventi, bet kartu palengvinti sovietiniam režimui sunaikinti Lietuvos Bažnyčią, o pasipriešinimas galėjo išprovokuoti didesnę režimo agresiją, tačiau palaike viltis, kad režimui pristigs jėgų. Ypač sunkaus pasirinkimo akivaizdoje atsidurė Bažnyčios hierarchai. Jų pasipriešinimas beveik automatiškai reiškė represijas ir negaliėjimą vykdyti savo tiesiogiai pareigų, o bendarbarbiavimą su okupantų valdžia dažnai buvo labai sunku suderinti su tikejimo ir Bažnyčios gyvenimo principais.

Galima sakyti, kad išpratinėmis sovietų režimo sąlygomis kunigai Julijonui Steponavičiui tapti vyskupu buvo beveik neįmanoma. Sovietų valdžia stengėsi, kad Bažnyčios vadovybė sudarytų tik tokie dvasininkai, kuriais ji manė galėsiantis naudotis savo interesu labui. Po to, kai 1946-1947 m. neatsikė bendarbarbiutis ir didelė autoritetą turėjė vyskupai buvo represuoti, Lietuvos liko tik vieną vyskupas K. Paltarokas. Jo mirties atveju bučių dar labiau susilpninta Lietuvos Ka-

padėti J. Stankevičiu ir P. Maželiui tapti vyskupais. Tačiau, pagal nusistovėjusią tvarką, popiežiu reiškė nurodyti tris kandidatus, todėl 1955 m. sausio mén. pabaigoje išiustame vysk. K. Paltaroko laiške popiežiu Pijui XII, be sovietinės valdžios ipirštų kandidatų, buvo pristatytas ir 44 metų Adutiškių parapijos klebonas bei Švenčionių dekanas J. Steponavičius. Sovietų valdžia tam neprištaravo dėl kelių priežascių. Pirma, po diktatoriaus Stalino mirties prasidėjus kovai dėl valdžios Maskvoje, laikinai susilpnėjo totalinės kontrolės mechanizmas. Antra, sovietų saugumas buvo sudares patikimą planą, kaip perimti Šv. Sosto atskymą, jeigu jis okupacinei valdžiai būtų netinkamas. Pagaliau buvo tikimasi J. Steponavičių užverbuoti. Archyviai liudija, kad J. Steponavičiui skirtoje byloje yra išlikęs jo pasirašytas pasižadėjimas niekam nepasakoti apie apsilankymą vaidus reikalaujantį ministroje 1953 m. spalio 29 d. ir susitarimą toliau susiūti su saugumu pareigūnas. Tik po to, kai J. Steponavičius tapo vyskupu, paaikėjo, kad sovietų saugumas ši kartą skaudžiai apsigavo, o gal ir samoninguai buvo suklaidintas — naujas vyskupas kategoriskai atsisakė toliau susiūti.

Po kurio laiko iš Vatikano gautame atskymę leista i vyskupus pašventinti J. Steponavičių ir P. Maželi. Nors pagrindinė plano dalis sužlugo — kan. J. Stankevičius vyskupo mitros negavo — kliūčių pašventinti J. Steponavičių ir P. Maželi nebuvuo daroma. Tikėtasi, kad vysk. K. Paltarokui išpelinu pavyks padaryti P. Maželi, o vysk. J. Steponavičių tyliai izoliuoti. Turbtū neatsikintinai J. Steponavičius ir P. Maželio konsekravimo iškilmės Panėvėžyje buvo surengtos 1955 m. rugpjūčio 11 d., kai Maskvoje lankesi tuometinis VFR kancelis, Krikščionių demokratų partijos pirmininkas K. Adenaueris.

Tačiau, kaip vėliau paaikėjo, už trumpalaiki propagandinių efektų sovietų režimui teko sumokėti didelę kainą. Jau patys pirmi sovietinio igaliotinio B. Pušinės atsiliepimai apie naują vyskupą buvo labai nepalankūs: „jėzuitas, fanaticas, zemos kultūros žmogus ir politiskai nepatikimas, neleidžia kunigams dalyvauti sovietinės propagandos kampaniųose, pats jose atsiskaito dalyvauti, ragina tikintuosis rašyti skundus į Maskvą, inspiruo Vilniaus tikintuosių prasymą grąžinti Šv. Jokubą ir Pilypo bažnyčią. Religinį reikalą igaliotinis siolė kuo greičiau atkelti į Vilnių P. Maželi, o J. Steponavičiū ištremti į Pagėgius. Tačiau vienų sovietų valdžios planus sugriovė 1957 m. gruodžio 17 d. į Vilniaus kuria neoficialiu keliu atėjės laiškas iš Romos. Atsakydamas i vysk. T. Matulionio slaptą laišką, Šv. Sostas leido jam išpelinus teisėmies konsekravimą vyskupui Vincentui Sladkevičiui arba S. Kiški, o vysk. J. Steponavičių paskyrė Panėvėžio vyskupijos ir Vilniaus arkivyskupijos apašta-

liui administratoriumi. Sovietų valdžia net nesileido į kalbas dėl V. Sladkevičiaus (kaip žinome, tai nesutrukė vysk. T. Matulionui 1957 m. gruodžio 24 d. vyskupu slaptai pašventinti V. Sladkevičiui), tačiau su popiežiaus valia dėl Panėvėžio ir Vilniaus arkivyskupijos turėjo skaitis, nes valdžios igaliotinis manė, kad „Maželis nesipriehins popiežiaus valiai, o Stankevičius paskyrimus pasipriehintu kungių. Be to, sprendiant ši klausimą, teiks atsižvelgti ne tik į vidinius mūsų respublikos, bet ir platesniam interesus“. Taigi, sėkmings nelegalus vysk. T. Matulionio kontaktas su Šv. Sostu suardė sovietų valdžios užmačias, neleidžia priartėti prie strateginio antibažnytinės politikos tikslų: Lietuvos bažnytinės provincijos valdyma sutelkti vieno sovietinė valdžiai parankaus dvasininko rankose.

1958 m. sausio 3 d. mirus vysk. K. Paltarokui, visa atsakomybė už dvį Rytų Lietuvos diöcezijas buvo vyskupu. J. Steponavičiui, kai Steponavičių su valdžia ir toliau liko ištremti, nes naujas vyskupas nesirengė susitaikyti su valdžios kišimuisi į bažnytinės reikalus. Jis protestavo prieš 1959 m. igaliotinu nurodymu kungių seminarijos rektorius ir ištystojų pakeitimus bei kai kurių klerikų pašalinimą iš seminarijos, atsakė duoti sovietinės valdžios nurodymą kunigams nekatekiniu vaidu, nekviesti nepilnamečių vaikų patarnauti Mišioms, nebendrauti su tikintiniuais už bažnyčios sienu, nerengti re kolekcijų. Viešėdamos Utenoje, vyskupas J. Steponavičius tapo vyskupu, paaikėjo, kad sovietų saugumas ši kartą skaudžiai apsigavo, o gal ir samoninguai buvo suklaidintas — naujas vyskupas kategoriskai atsisakė toliau susiūti.

Po kurio laiko iš Vatikano gautame atskymę leista i vyskupus pašventinti J. Steponavičių ir P. Maželi. Nors pagrindinė plano dalis sužlugo — kan. J. Stankevičius vyskupo mitros negavo — kliūčių pašventinti J. Steponavičių ir P. Maželi nebuvuo daroma. Tikėtasi, kad vysk. K. Paltarokui išpelinu pavyks padaryti P. Maželi, o vysk. J. Steponavičių tyliai izoliuoti. Turbtū neatsikintinai J. Steponavičius ir P. Maželio konsekravimo iškilmės Panėvėžyje buvo surengtos 1955 m. rugpjūčio 11 d., kai Maskvoje lankesi tuometinis VFR kancelis, Krikščionių demokratų partijos pirmininkas K. Adenaueris.

Tačiau, kaip vėliau paaikėjo, už trumpalaiki propagandinių efektų sovietų režimui teko sumokėti didelę kainą. Jau patys pirmi sovietinio igaliotinio B. Pušinės atsiliepimai apie naują vyskupą buvo labai nepalankūs: „jėzuitas, fanaticas, zemos kultūros žmogus ir politiskai nepatikimas, neleidžia kunigams dalyvauti sovietinės propagandos kampaniųose, pats jose atsiskaito dalyvauti, ragina tikintuosis rašyti skundus į Maskvą, inspiruo Vilniaus tikintuosių prasymą grąžinti Šv. Jokubą ir Pilypo bažnyčią. Religinį reikalą igaliotinis siolė kuo greičiau atkelti į Vilnių P. Maželi, o J. Steponavičiū ištremti į Pagėgius. Tačiau vienų sovietų valdžios planus sugriovė 1957 m. gruodžio 17 d. į Vilniaus kuria neoficialiu keliu atėjės laiškas iš Romos. Atsakydamas i vysk. T. Matulionio slaptą laišką, Šv. Sostas leido jam išpelinus teisėmies konsekravimą vyskupui Vincentui Sladkevičiui arba S. Kiški, o vysk. J. Steponavičių paskyrė Panėvėžio vyskupijos ir Vilniaus arkivyskupijos apašta-

Vakaro prelegentai (iš kairės): Vilniaus universiteto dekanas A. Streikus, vysk. J. Boruta, SJ, ištakė G. Gustaitė. Algimanto Žiliūno nuotrauka.

Nukelta į 4 ps.

Poezijos dienos ir jų svečiai

Algimantas A. Naujokaitis

Nijolė Miliauskaitė.

Justino Lapinsko nuotrauka.

Dalyvauti gegužės mėnesioje Čikagoje įvyksiantose poezių dienose JAV LB Kultūros taryba pakvietė du Lietuvos poetus — Nijolę Miliauskaitę ir jos vyrą Vytautą Petrą Bložę. Draugo kultūrinio priedo skaitojams, be abejo, įdomu placiau sužinoti apie šiuos garsėjančius poetus ir jų kūrybinę veiklą.

Nijolė Miliauskaitė gimė 1950 m. sausio 23 d. Vilniaus rajone, Keturvalakiuose. 1973 m. Vilniaus universitete baigusi lituanistikos mokslius, dirbo nežymė, kulkų darbų tuometiniame centriniame archyve, knygų rūmuose, savaitraščio *Kalba Vilniana* redakcijoje. 1985 m. išleido eileraščių rinkinį *Uršulės S. portretas*, 1988 m. — *Namai, kuriuose negyvensime*, 1995 m. — pagarsėjusia poezių knyga *Uždraustas jeiti kambarys*. Už naują eileraščių knyga *Sielos labirintas* (1999 m.) N. Miliauskaitė pelnė 2000 metų kultūros ir meno valstybinę premiją. Beje, abu — N. Miliauskaitė, ir V. P. Bložė yra Poezijos pavasario, poetinio Druskininkų rudens premijų laureatai.

Nesenai išleistoje *Lietuvių literatūros enciklopedijoje* rašoma, kad N. Miliauskaitės eileraščiai — tai dažniausiai lakoniški pasakojimai (kartais beveik vien iš daiktavardžių), kuriuose daiktai, žmonių portretai, peizažai erdvės detalių turėtų vesti į namus — negrįžtamai praras, atkuriamus tik sapnuose ir vaikystės prisiminimoose. Juose atgyja beveik pasakė, tačiau labai konkreti, tapybiška namų erdvė — kambarys, siuvianti moteris, smulkiausios to siuviu detalių. Bet koks pagražinancio epiteto vengiančioje N. Miliauskaitės poeziuje iškalbinėjus būna mėters drabužis. Skaudi asmeninė patirtis nedeklaruojama, ji atsiveikia kalbant su daiktu, au-

požemio karalystėje, duoda struktūros atramą ciklui „Eileraščiai Persefonės palydai“.

Dabartinėje lietuvių poeziuje Miliauskaitė yra artima D. Kajokui. Moteriškas ir vyriškas artimo poetinio kelio variantas. Meditacijos-refleksijos centras, daiktis poezių, reikšmės ir nereikšmės artimumas. Atsargumas prieš būties trapumą, nežymeto arba vos žymeto žmogiškumo saugojimas. Pakankama žodžio technika — dvasios virpesiu ir skausmingai išsirašantiai realybėi:

padėvėt drabužių
krautuvėj, šaltoj
nejauko, apytams, ubagų
ir beturčių telankomoj
moteris, neseniai
pradėjusias žilti plaukais
inteligentišku veidu.
„Krautuvėj“

Nijolė Miliauskaitės gyvenimo palydovas, jos vyras — poetas ir vertėjas Vytautas P. Bložė gimė 1930 m. vasario 9 d. Radviliškio rajone, Baisogaloje, vaistininko ūmėjoje. Mokėsi Kėdainių, Šeduvos gimnazijoje. Tėvus išvežė į Siberią, buvo persekiomasis, teko lietuviškai pavyzdžiu, buvo nutraukti moksla. Dirbo pauprastu darbininku, buhalteriu. 1949 m. jam vis dėl patvarkos Kaune išlaikytu abiturėto egzaminus. Tuometiniame Vilniaus Pedagoginiame institute studijavo rusų filologiją. Bet, negaudamas pastovaus darbo, susijusio su literatūra, filologija, galime sakyti, buvo išstumtas iš Vilniaus, kurį laiką gyveno giomoje Baisogaloje, rašė eileraščius „i stalcių“, nes jo knygos sovietmečiu buvo nenoriai leidžiamos, atidėliojamos.

Literatūros tyrinėtoja Dalia Satkauskaitė pažymi, kad anksstyviausieji, sovietmetje, dėlėliaus 6-jame dešimtmetyje, rašyti V. P. Bložės eileraščiai buvo išspausdinti tik 1994 m. išejuose knygoje *Sename dvarely*. Ši eileraščių centre — traigūs pokario padetis Lietuvoje. Pro tradicines folkloro parafrases nesunkiai atsekamos J. Aisčio, B. Brazdžionio poezijos intonacijos, nors galima apticipti ir brandžiosios V. P. Bložės kūrybos bruožų etinių patos, istorinė savimonė, epinio ir lyrinio pradėjimo.

Literatūros tyrinėtoja D. Satkauskaitė *Lietuvių literatūros enciklopedijoje* pažymėja, kad vėlesnėje V. P. Bložės poeziuje pastebimas posukis iš lyrinės tradicijos į avangardo kalbėseną (retoriką). Subjektas prabyla „mes“ vardu, pasireiška stiprios oratorinės intonacijos. Rinkinyje *Iš tylinčios žemės* (1966 m.) poezijos subjektas ima formuoti kaip kelių lygiagretėjai prabylančių, vienas kitą perkertančių ir provokuojančių balsų polifonija. (1981 m. išejęs rinkinys ir vadinosi *Polifonijos*). Pasaulis suvokiamas kaip įvairių tipo ir daugiausiai vienu. Iš įvairių stilistinių kontekstu, sintaksinių modelių, netiketų žodžio sandury kuriama savankiška būtis — eileraščio pasaulis.

Pasak D. Satkauskaitės vėlesnėje V. P. Bložės poeziuje stiprėja epinė pradas — eileraščio centras dažnai yra tam tikras pasakojimų branduolis, pereinantis į būtinį, mitinį, istorinį, fantastiškų mažųjų pasakojimų skeveldras.

V. P. Bložės kūryboje svar-

JAV LB Kultūros taryba 2001 m. Sedi iš kaires: Juozas Žygas, pirm. Marija Remienė, Aušrelė Sakalaite, Violeta Drupaitė-Cole; stovi: Leonas Narbutis, Dalia Anysienė, Dalia Šlienienė, Ligija Tautkutienė, Laima Petruskaite-Vanderstoep.

Kultūros taryba: darbai ir rūpesčiai

Ką tik pasibaigę LB Kultūros tarybos organizuoti koncertai. Kas i juos atsilankė — nebuvę apvilti, nes tai buvo tikrat kultūrinė atgaiva. Suaukėme pavasarį. Su pavasariu dar pagausejo įvairių renginių. Daugelis dejuoja, kad nespėja visko pamatyti, visus atsilankyt, paremti. Reikia tiki džiaugtis, kad tu kultūrinė renginių yra, kad yra, kas juos organizuoja, nes lietuviškas gyvenimas būtų banalus, pilkas. O kai sugrįžta pavasaris, kai gamta pasipuošia milijonais žiedų, į Čikagos apylankę apsilanko žodžio stebukladar — poezijs.

Nedaug poetų jau turime išeivijoje, bet mes jais džiaugiamės ir vertinam. Poetas randa tokias versmes, kurias ne kiekvienas skaitoja suprantą ar įvertina. Kultūros tarybos ruoštose poezijos vaikus jau dalyvavo nemažai išeivijos poetų. Ši pavasariu buvo nutarta atskiverti poetus iš Lietuvos: Nijolę Miliauskaitę ir Vytautą Bložę. Abu poetai labai gerai žinomi Lie-

bus tarptekstualinis žaismas — montažo, koliažo, parafrazės principu sluoksniuoja mos kelios mitologinės (pagoniškoji, krikščioniškoji). Rytų plotmės, laisvai perkuriama folkloro modeliai, istorinių veikalų citatos. Ryškiausiai tai atsiskleidžia savito žanro kūrynyje — poemė — romane *Miko Kedainiškio laikai sau pačiam ir kiti nezinomi rankraščiai, rasti senų griūvančių namų pastogeje* (1986 m.). Kurinio personažus M. Kedainiškis — Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės dižiojo etmono Jonušo Radvilos pavainikis sūnus. Pėsčiai, prasakotojo balsais, praitėjis ir dabartiniu susipažinanti fantasmagorišką poetinį pasakojimą. Tai ir sovietmetje mūsų rengtyje naudotas vadinamas ezbinių rašyemas — komplikuota kurinio struktūra poetui leidžia daugiau ir teisingiai pasakyti apie tuometinės būti sovietinės okupacijos salogomis.

V. P. Bložė — ne tiek atskiro eileraščio, kiek ciclo, poemos, kaip tam tikro fantastiškai provokuojančių balsų polifonija. (1981 m. išejęs rinkinys ir vadinosi *Polifonijos*). Pasaulis suvokiamas kaip įvairių tipo ir daugiausiai vienu. Iš įvairių stilistinių kontekstu, sintaksinių modelių, netiketų žodžio sandury kuriama savankiška būtis — eileraščio pasaulis.

Pasak D. Satkauskaitės vėlesnėje V. P. Bložės poeziuje stiprėja epinė pradas — eileraščio centras dažnai yra tam tikras pasakojimų branduolis, pereinantis į būtinį, mitinį, istorinį, fantastiškų mažųjų pasakojimų skeveldras.

V. P. Bložė sakė, kad, būdamas JAV, labai norėtų susištikti ypač su poete Liūne Suteima.

mu, kai, kartu su minėjimais ar kitokiais renginiuose, randa vėlesnės meninės programos. Tačiau išeivija pasigenda naujų, savu menininkų, jaunų talentų.

Jaujunų atlikėjų festivalio tikslas yra išryškinti gabiuosius lietuvių jaunimo talentus, skatininti ju veiklą, menininkų pedagoginių darbų, rengiant jaunuojuose atlikėjus. Šiuo festivaliu siekiama ugdyti vaikų, moksleivių ir studentų meno bei kūrybos poreikių, puoseleti dainavimą, muzikavimą lietuvių instrumentais tradicijas. Festivalio taisykles buvo ir bus dar skelbiamas spaudoje. Festivalio dalyviai prašomi registruotis, skambinant arba rasant LB Kultūros tarybos narei Ligijai Tautkuvienėi tel. 630-690-4051, adresas P. O. Box 4102, Wheaton, IL 60189.

Be to, šiuo metu yra organizuojami komitetai premijoms skirti. Ruošiant Premijų šventes, kultūrininkai ir šventimo darbuotojai iškelia daugiau projektų bei pageidavimų. Siejeti LB Kultūros taryba, priantiant JAV LB Krašto valdybos pirmininkui Algimantui Gečiui, prašo LF skirstymo komisijos sumos septynioms premijoms: muzikos, dailės, žurnalisto, radijo, teatro, lietuvių mokyklų mokytojų. Premijų šventės yra svarbių tuo, kad i mūsų renginių programą įeina išeivijos kūrėjai, kuriems kartą metuose skiriamas dėmesys.

Premijos laureatams yra tam tikras moralinis pasitenkinimas, kad jų išstervingas darbas ir pasiaukojimas įvertintas. Premijų šventė ši rudenį vyks Detroite ir ją globos LB apylinkle, pirminkinėja Valdo Piesčio.

Netrukus minėsime vysk. Motiejus Valančius 200 metų giminės jubiliejų. LB Kultūros taryba yra surasiuose platus masto tinklą, įjungiant didesnes ir mažesnes LB apylinkes. Buvo išsiuntinti mėnesiniai plakatai su prasmingsi informacija ir nuotraukomis iš vysk. Motiejus Valančius gyvenimo. Jie paruošti Lietuvos teatrui. Be to, kultūrininkė Julija Dantienė yra parašius specialų vaidinimėli — montažą vyresnių klasinių mokiniam apie vysk. M. Valančių. Minėjimų užanga suotėti: *Draugo vyr.* redaktore Danutė Bindokienė, literatūrologas Algirdas Titus Antanaitis, prof. Rimvydas Šilbajoris, rašytojas Paulius Jurkus ir rašytojas Kazys Saja iš Lietuvos.

Vienas didžiausių renginių bus ilgai lauktu jaunu moksleivių — berniukų „Ažuoliukų“ ansamblio koncertai.

Jie vyks Washington, D.C., New York, Cleveland, Čikagoje. Po to ansamblis vyks į Salt Lake City, kur kviečiamas dalyvauti vaikų ansamblų festivalyje. Iš ten keiliaus į Kanadą. Kelionę organizuoja JAV LB Kultūros taryba.

„Ažuoliukų“ ansamblis yra pirmaujantis Lietuvoje, gavęs daug ivertinimų ir premijų tiek savame krašte, tiek užsienyje. Gyvuoja jau 40 metų ir išaugino ne vieną garsų solistą, pvz., Vytautą Juozapaitį, Vladimirą Prudnikovą ir kt. Ansamblį iškūrė Perlesteinas, o dabar jam vadovauja maestro Vytautas Miškinis, kuris pats būdamas 5 metų amžiaus, šiame ansamblje dainavo. Su Vytautu Miškiniu „Ažuoliukai“ yra aplankę 20 kraštų ir pirmą kartą, LB Kultūros tarybos pakvieti, atvyks į JAV bei Kanadą.

Lapkričio mėn. gale „Žaltvykslės“ teatre vienetas Jūnimo centre parodys mums naują pjesę. Visi tie LB kultūros darbai įmanomi išvykti Lietuvių fondo finansine parama, nes kultūra vien iš savo renginių negali išsilaidyti. Visi esame dekingi Lietuvių fondui už dėmesį ir paramą.

Marija Remienė

AUKSO PAUKŠTĖS LAIMETOJAI

Lietuvos liaudies kultūros centras ir Pasaulio lietuvių dainų šventės fondas antrus metus iš eilės nominavę geriausius mėgejų meninės kūrybos vienetus ir jų vadovus. Kovo 24-25 d. 21 nominantui išteiktos „Auksos paukštės“ statulelės, įvairose Vilnius salėse laureatai rengė koncertus.

Geriausias šalies pučiamųjų orkestrais pripažinti Lietuvos vaikų ir jaunimo centro pučiamųjų orkestras „Vilnius“, Plungės kultūros namų ir Rietavo meno mokyklos pučiamųjų orkestrai. „Geriausio vokalinio ansamblio“ nominaciją pelnė vokalinė grupė „Jazz Land“, vadovaujama Artūro Noviko.

Lietuvos chorų maestro tapo Klaipėdos miesto chorinės bendrijos „Aukuras“ prezidentas Robertas Varnas. Geriausio debiutantų titulas prijaudintas Panevėžio savivaldybės kameriniams mišriam chorui „Muzika“.

Nominacija „Tarptautinio spindesio žvaigždė“ paskirta Vilnius kameriniams mišriam chorui „Brevis“. Chorų nominacijas pelnė ir Kauno kultūros centro mišrius choras „Gintaras“ bei Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijos vaikų choras.

„Auksos paukštės“ prizai taip pat įteikioti Klaipėdos „Varpo“ vidurinės mokyklos tautinių šokių grupei „Svajoklis“, Klaipėdos muzikos centro vyresnių šokių grupei „Vėtra“, Kauno vaikų ir moksleivių laisvalaikio rūmu vaikų tautinių šokių ansamblui „Malūnelis“, Trakų rajono Kalvių-Lieponių folkloro ansamblui, Vilniaus folkloro ansamblui „Ūla“, Rokiškio savivaldybės teatre vaikų folkloro ansambliai „Cirulus“, Raseinių kultūros centro liaudies muzikos kapelai „Dubysa“, Alytaus muzikos kapelai „Dubyse“, Dainava“, Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijos tautinės muzikos ir šokių ansambliai „Zemaitukas“.

Geriausiu mėgėjų teatrui prijaudintas Pasvalio krašto muziejaus teatras, geriausiu vaikų ir jaunimo teatrui — Anykščių rajono Viešintų kultūros namų vaikų folkloro teatras „Zaginys“. (Elta)

Vytautas Bložė.

Algimanto Žižiūno nuotrauka.

Detalė iš Wagner operos „Parsifal“: Violeta Urmana, Placido Domingo, John Tomlinson.

Gražiausias mezzosopranas...

Taip apie Europoje į menines aukštumas iškilusią operos dainininkę Violetą Urmanavičiutę-Urmaną išsireiškė „La Scala“, Milano (Italijoje) operos dirigentas Ricardo Muti, paskutiniu laiku ją išsigirdo ir New Yorkas.

Violeta Urmana (tai jos profesinė pavardė) savo debiutą New Yorke pradėjo sekundieni, kovo 4 d. garsiojoje Carnegie Hall. Ten, atvykės iš Austrijos, Vienos filharmonijos orkestras atliko Gustav Mahler (1860-1911) Trečiąjai simfonijai. Visos Mahler simfonijos (iš viso — 9) pasižymi savo ilgumu, 3-čios simfonijos, susidedančios iš 6 dalii, atlirkimas pareikalavo 98 minutių. (Buvo grojama be pertraukos). Ją atliekant, šalia orkestra, dalyvavo ir du dideli chorai: „Women of New York choral Artist“ ir „American Boychoir“. Mezzosoprano partijos atlikimas buvo patiketas Violetai Urmanai. Tam dideliam ansamblui dirigavo Pierre Boulez.

Didžiausio publikos susižavėjimo Violeta susilaukė Metropolitan operos teatre. Tame teatre, penkiuoje Wagner ope-

ros „Parsifal“ pastatymuose (kovo 28, balandžio 2, 7, 10 ir 13 d.), pagrindinius vaidmenis atliko Placido Domingo — Parsifal, o Violeta Urmanai-Kundry. Visus penkis pastatymus dirigavo Metropolitan operos muzikos direktorius ir dirigentas James Levine.

Vienas tų penkių pastatymų, balandžio 7 d., Texaco degalų bendrovės deka, per radiją buvo girdimas ne tik Amerikos žemynė, bet ir Australijoje, Japonijoje, Europoje, tuo pačiu ir Lietuvoje.

Visus penkis „Parsifal“ pastatymus Metropolitan operos teatre lydejo didelė sekme. Kiekvieno pastatymo metu Violetai šuns plojimui ir „brava“ šauksmų padovanojo 3,800 žiūrovų (tieki tame teatre yra sėdimų vietų), o spaudoje pasirodė gražūs invertinimai. *New York Times* rašė: (Nenorint pakeisti minėtinių, ištrauką pateikiu angliskai) ...Lithuanian mezzosoprano Violeta Urmana as Kundry heralds the arrival of an exciting artist. Mrs. Urmana's voice has radiant, slightly cool tone. Yet she sings with aching expressivity

P. Palys

Po to V. Urmana vėl grįžta į Europą, kur jos laukia „La Scala“ (Italijoje), „Covent Garden“ (Anglijoje), „Deutsche Opera“ (Vokietijoje) ir kiti operų teatrai.

P. Palys

tines kryptis. Bet visuose poetas atsistoja laiko plotmeje, atsigrežia jis į prieitį ir žvelgia į ateitį. Praeitis nutiesia šešeli ant dabarties, dabartis apšviečia ateitį. Kartais jo žvilgsnis asmeniškas. Poetas mato apie atsiminimų reikšmę žmogaus gyvenimui. Praeities ir ateities laiko poliai, pabrėžiami šviesos ir tamso simboliais, atskleidžia prazystančios ir vystančios gamtos fone:

*O skamba mums likimo šauksmas:
Ar esat matė laiko
Nuvytusi saulegraž?
Jos sekla lesa paukščiai dabarties —
Tai prieit is kūdikiu ir vai-
ko,
Jo pėdas sekā sculēs graža,
Kol santemys tamso ranka
palies...
(„Praeitis“, p. 10)*

Dažnai poeto žvilgsnis istoriškas. Jo asmeniška dalia sutampa su tautos istorine dalia ir iš šio sutapimo iškyla visa eilė lyriškų ir dramatiškų eilių. Išblokotas iš giuntujo namų, poetas pergyvena skaudy savo likimą:

*Kliaudamas
Skubu prieit
Žarijų lieptą
Ir nesuklupt
Ant svetimjų
Smėlio dykumų!
(„Žarijų lieptas“, p. 27)*

Klausiamu pavadinimu eilėraštis „Už ką“ mini balsiojo birželio trėmimus. Eilėraštis „Epitafija broliams“ skiria žuvusiuosius tundroje: „Višpatie, pabudink juos/Gyvent ateinančio genčių dainoj!“ (p. 31). Poetas grįžta ir į dieną istorinę prieitį, ir, kaip skatiniai mūsų himno žodžiai, iš jos semiasi stiprybės. Iš prieitės ateina narsus Vytauto laikų karys įkvėpti ištvermės kovoje už laisvę:

*Kalbėjau aš į juos
Tylia lietuviška maldos
giesme
Ir dieviškai gražiai mūs
prieities
Didvyrių žemės žodžiai —
Kaip jau qūwo daigai
Iš žemės čiulpia sau
stiprybės syrus —
Taip jie — manosios žemės
broliai —
Jėgų sau semdavo iš
prieities šaltinio — (p. 55)*

Poeto likimą, surištą ne tik fiziniu, bet ir simboliskai su žeme, atspindi gamtos reiškiniai. Suasmeninti, jie išreiškia poeto lūdesi. Eilėraštis „Iškeiliavimo“ (p. 19) lietus ir pušys verki:

*Ir nesulaikomai rauda —
raudai —
Rauda geltonas lietus,
Ir byra ašaros —
Prabiliosios pušies spylgliai...*

Dažnai gamtiniai reiškiniai susiiriša su mitiniuose stichikos elementais — su žeme, oru, ugnimi ir vandeniu:

*Debesys — lyg juodos
užuolaidos —
Dangsto dienos langus.
Vėjo sparnuoti žirgai
Padebesiai skrenda i
medžių viršunes.*

Perkūnas skiltuvu skelia,
O jo pypkė rūksta debesų
dūmais —

*Žaibo gyvatė uždegia seną
qūvolą,
Ir laužo ugnyje dega žemė —
Miško barzdakai linksmai
šoka
Susikabinę rankomis rateli,
O miškas žaibiskai kartoj
Ugnies giesmė...*

(„Audros daina“, p. 177)

Šviesa metaforiškai tampa ugnimi: „Nakties medis sude-

Dr. Jolita Kavaliūnaitė.

ga aušros židiny“ (p. 200). Ugnies simboliai surišami su gyvenimo eiga: žarijos su prieitimi, kibirkštys su gyvybe: „Ak, dainuokite, / Gyvybės kibirkštys, / Nesibaigiančiai dainai...“ („Simboliai“, p. 190).

Pasigirsta šauksmas iš tévynės. Girdi jis grįžusio tėviškėn gandro kalenimą. Ir šis ataidintis paukščio šauksmas susijungia su šviesia melodija, kylančia iš prieitės:

*... pavasarais girdžiu
Tėviškės gandrų kalenimą —
Ir tas nostalgiskas
Jų šauksmas
Man aidi tartum kudikystes
Saulėtekio lopšinė...
(„Šauksmas“, p. 12)*

Gandrai sugrįžta į savo giuntą lizdą; ažuolai jos nepalielka. Jie auga ir suauga su tėvė:

*O naktys kalbat su
žvaigždėm;
Vis oždami kartojat
priesaką
Ištikimybės mūs žemei —*

*Apglebė žemę sentevių,
Kurion jauge ūkynas —
Žmogus — klapojkis smėlis
Be tėviškės — tiktais
benamis dūmas...
(„Tėviškės ažuolams“, p. 21)*

O žmogus bešaknis, bent fizinėje plotmeje. Tad ir jo egzistencijos šioje žemėje simbolis — kelionė žeme ar jura. Tačiau žemėje išpausti jo pėdsakai vėjo išblaškomi, o jūroje įarta kelionės vagiškyta:

*Ir kai einu
Pajūriu jau pažystamu
Kantu —
Matau, kaip plakasi
pakrantėje
Sudužes idealų ižas...
(„Laiko puta“, p. 23)*

Jūra duoda simbolį ir galutinėi žmogaus kelionei:

*Suskerdus, kiaura
Mano gyvenimo arka -
Ji pamažu į potvynio
Mirties gelmes
Jau grimsta — Ar
besulauksi aš
Nauji dienovidžių kaitros.
(„Kelionėje“, p. 167)*

Eilėraštis „Tiltas“ (p. 125) laiko tekėmė išreiškiamą sausros ir vandens metaforą priešpriešiniu santykiu:

*Anapus smėlėto laiko lygumų
Yra išdžiūvus upė prieities —
Seniai seniai jos vandenys
Išisunkę į debesis,
Palikdami dūlanti dulkiemis
dugnai...*

O gyvenimo uosto simbolika išsaukia motinos vaizdą: „O, Motina, suprantu, / Koksi ratus vaikystės uostas Tu Mažai širdies valtelei mano!

i pražūti per baisiojo birželio ištremimą:

*Ir dejuodami dunda
vagonai,
Rauda requiem rato
vargonai:
— Nekalti, nekalti, nekalti,
Surinkti, užkalti nevility...*

Akustinis momentas taip pat ryškus Vasario šešioliktais skirtame eilėraštyje „Paradas“ (p. 35). Čia žodžiu melodija atkuria vieną po kito prieinancio orkestro instrumentu garsus:

*Turgaus aikštėje dūdų
orkestras
Zvimbia šišėmis lėkštės
metalo,
Senas būgnas vis kosti
dusliai —
Skardžiai rėkia trimito
burna ...*

Muzikalus ir „Amžiniosios gyvybės“ (p. 9) eilėraštis, taip pat skiriamas Vasario šešioliktais. Čia poetas kreipiasi į protėvius, gulinčius kapuose. Liūliuojantis ritmas supa jų amžiną miegą:

*Sūnau,
Nėra nieko švelnesnio
pasauli,
Kaip kedenami tėviškės vėjo,
Purūs protėvių žemės patalai*

Balio Augino poezijos pasaulio plotuose, Vacio Kavaliūno žodžiai, skirtais pamintėti poeto 70 metų sukakties proga, sustojo, mąstai ir gėrišesi... o šis jo pasaulis nuostabus savo spalvomis ir poeto sielos aidais, harmoningai susilejusias su jo žemės kelio melodijomis.

Spalvas ir tu spalvų žaismą Balio Augino poezijos žodžiuose, pastebi ir S. Laugalis, rašydamas apie jo ankstyvesnių Giesmės žydėjimo metų poezių rinkini: „...šviesiom atostavistom žarstai žodžiai gamtos ir aplinkos vaizdų saulėtais ribulavimais“.

Graikų mastytojas Plutaras teigia, jog tapyba — nutilusios poezių, o poezių — tapylos. Poetė „Vienatvė obulai“ (p. 15) tai amžinaje naikyje amžinias miegas. Gyvybės netekimas išreiškiamas paradosiškais išvaidžiai. Jie sudaro šiurpios nykumos vaizdą: naktis dainuoja, bet jis dainuoja tą, ko negirdime — nutilusią lopšinę; šviečia saulė, bet ta saulė nešildo ir ištikrujų jos nėra, tai „vaškinė šiaurės saulė“, o gamta rauda, bet ta rauda kyla iš prankyko, iš „nukirsto karsto medžio“. Tačiau tame nebūties nykume atsiranda ir paguoda. Laukinė obelis numeta „saujų išnokinę obulą“. Šis momentas labai dramatiškas. Tarp mirties simbolinių atsiranda ir gaminys. Poetė žmogus, garsai ir kontūrai — atskleidžia poetišku žodžiu. Poeto žvilgsniu apimtas žemė ir dangų laiko dimensijos plotmeje. Jo pasaulis kartais apsinuokę — liūdnas, kartais saulėtas — linksmas, bet visuomet jis gražus, visuomet jis apšviestas lyriška poeto dvasia.

Balys Auginas, *Namų pašvaistė*. Lyrika. Kaunas „VARPAS“ 2000. 240 p. ISBN 9986-10-098-4.

Jolita Kavaliūnaitė

LIETUVIU PIANISTU KONCERTAS VAŠINGTONE

Balys Auginas.

Šiandien šventiame. Šiandien sutinkame Clevelande gvenančio išeivijos poeto Balys Augino šeštąjį rinkinį, išleistą Kauno miesto „Varpo“ leidyklos 2000 m. Patraukli, gražiai paruošta knyga (jos

dailininkas Gediminas Pempė; rinkėja ir makeduotoja). — Ona Šilénienė): *bordeau* spalvos aplankale auksinėmis raidėmis pavadinimas ir paties poeto raštai — jo pavardė ir varadas. Ir tai reikšminga. Čia ly-

rika. Čilės poetas Pablo Nerudo teigia, jog poezių kyla iš žmogaus sielos gelmių. Žodžiai ir jų melodiomis atitinkančios iš savo sielos gelmių, poetas Balys Auginas atskleidžia savo intymių pasauly viziją.

O tos vizijos erdvė žemė ir joje išpausti žmogaus pėdsakai, ir dangus, ir Jame žmogaus sielos skrydžiai. Jau rinkinio pavadinimas *Namų pašvaistė* kvečia skaitoja į žemėskas ir į dangiškas jo vizijas erdvės.

Šio poezijos rinkinio iavidinė/egzerginė žodžiai parbėzia poeto vienišą ir šventą misiją: „My imagination is a monastary and I am its monk“. Mano vaizduotė vienuolynas ir aš jo vienuolis. Šių gražių poetų poetui žodžių ženkli — juos rašė Keats kreipdamasis į Shelley — atsiherbia Balys Augino lyrikos rinkinio puslapiai.

Namų pašvaistė padalinta į dešimt skyrių, kurių pavadinimai, paimti iš pagrindinių jo eileraščių, nurodo jų tema-

vas. *Žaibo gyvatė uždegia seną qūvolą*, *Ir laužo ugnyje dega žemė — Miško barzdakai linksmai šoka* *Susikabinę rankomis rateli, O miškas žaibiskai kartoj* *Ugnies giesmė...*

(„Audros daina“, p. 177)

Šviesa metaforiškai tampa ugnimi: „Nakties medis sude-

ja. Žodžiai išpranašauja ir poeto galutinį skrydį į amžinybę.

Poetas atidus ne tik žodžio reikšmę, bet ir žodžio garsui, ir jo ritmui. Eilėraštis pavainio „Už ką“ (p. 28) žodžiu aliteraciniu sudėtis primena traukinio judejimą, jo neišveniamą ir negailestingą kelionę

Balandžio 17 d. Vašingtone Lietuvos ambasada, bendrabuodžiama su seniausia Vašingtono meno galerija „The Corcoran Gallery of Arts“, surengė lietuvių pianistų koncertą. Keturi jauni, tačiau JAV jau spejė išgarseti, Lietuvos pianistai: Gabrielius Alekna, Andrius Žlabys, Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Rokas Zubovas atliko klasikinės muzikos kūriniai. Koncerto programoje — Johann Sebastian Bach, Frederic Chopin, Johannes Brahms, Franz Schubert bei Gintaro Sodeikos kūriniai. Pianistų koncerto klausėsi sėsaukimša salė, maždaug 200 klasikinės muzikos gerbėjų. Po konerto atlikėjai bei klausytojai pakviesi į priėmimą su lietuviškais skanėstais.

Rolandas Kačinskas

Atminimo gėlės Dalilai Mackialienei

Nezinome tiksliai jos viso gyvenimo vingių, o, jai Flordijoje 2001 m. vasario 13 d. mirus, nezinome ir kur jos palaičiu poilsio vieta papuošti gėlėmis. Tad čia tik dvaines mūsų gėlės, didi padėka už jos, menininkės-teatralės atlikus Kalifornijoje kūrybinius darbus.

Žinome, kad Dalila Majauskaitė-Mackialiene – suvalkietė, Vilniuje vaidybiškai dalyvavusi Lliaudies ansamblėje, ankstį ištekėjusi, turėjo sūnų, bet jau viena atsradusi išeivijoj, Australijoje, iš ten su antruoju vyru Baliu Mackiala atvykus į Kanadą, vėliau į Cleveland, Ohio, o paskui – į Los Angeles, Calif. Daug vėliau, iš čia jiems išvykus į Florida, vyras Balsys mire žymiai ankstiai, o dabar, sunkios ligos išvarginta, niekam nesiskundus, tyliai pasitraukė į amžinybę.

Štai jos menininkės darbai vien tik Kalifornijoje. Iš čia ji su Baliu atvyko 1962 m. Pradžioje Los Angeles Dramos sambūrių vaidino prie režisieriaus Juozo Kaributo, kuriam iš šios veiklos pasitraukus, sambūrio pirmininkas Vincas Dovydaitis ją pakvietė režisierės pareigoms. Išvermingojo Dalila tarp 1962-1981 m. Kalifornijoje reiškėsi placių ir kūrybingų, ypač gražiai bendraudama su pana. Vincu Dovydaičiu, sureišavo 19-ą veikalą. Tuo metu išsvystė ir V. E. Dovydaičių aktoriški talentai, išaugo ir nauji – jaunų scenos darbuotojai.

Rastatyti šių autorų veikalai:

Antano Roko (1963) komedijos „Bubulis ir Dundulis“, „Lojinės“; Vytauto Alanto „Kyla vėtra ūkanose“, „Saulėgraužų sala“; Jurgio Gliaudos komedijos – „Kaukių balius“, „Kompiuterinė santuoka“, dramos – „Naktis“, „Čiurlionis“, kuri papildžius-pakartotas; Algirdo Landsbergio „Penki stulpai turgaus aikštėje“, „Paskutinis piknikas“.

Birutės Pūkelevičiūtės „Palikimas“, vėliau parodytas ir Australijos lietuviams; Antano Škėmos „Živilė“; Anatoliujaus Kairio „Rūtos be darželių“, „Viščiukų ūkis“, „Šviesa, kuri užsidegė“, „Ku-Ku“, „Sidabrinė diena“. Skaitytiniu būdu – Bernardo Brazdžionio „Vaidila Vaščiūnas“, Alės Rūtos – „Ant liūnų krašto“.

Humoristui poetui Antanui Gustaičiui atvykus į Los An-

geles, pristatant jo knygą *Saukės šermentys*, Dalila išgirdavo idomioje programoje. O, lankantis Algirdui Landsbergiui, su autoriumi atliko atlygiu išstraukų skaimty.

Ivairiomis organizacijomis ji talkino meno programose, literatūros vakaruose – kaip skaitovė.

Sukūrė muzikinę grupę „Jelaisvintos moterys“, jai vadovavo – pati dainuodama ir vaidindama; taip pat jos kūryba – šiupintys „Dvyliką naktį pižamoj“. Ir Dalilos parašytu vienaveiksmių komedijų, farsų, kaip „Pasaulis be vyrų“, „Vieno pono gimadienis“, „Bailys“ – juokino Los Angeles žiūrovus.

Su L. A. Dramos sambūriu D. Mackialiene dalyvavo penkiuose Teatro festivaliuose Čikagoje. Gavo premijų bei žymenyti pati režisierė, ir jos aktoriai. Už tai jai 1981 m. LB Kulturos taryba paskyrė Teatro premiją.

Ji padėjo Dramos sambūriui suorganizuoti bent kelis dramos veikalų konkursus (finansuodavo beveik tiki pats pirmininkas). Jų pastangomis, konkursai gerai pavyko, buvo praplatėstas dramos veikalų scenai repertuaras. Vėliau viename tų konkursu laimėjo premiją ir pati D. Mackialiene – su veikalu „Nepripažintas tevės“, pastatytu (Danutės Barauskaitės-Mažeikiénės) ir Los Angeles scenoje. Dalilos literatūriniai gabumai išgirdėti, atsišvietė – jai redaguojo, greta Bernardo Brazdžionio, viena žurnalo *Lietuvos dienos* skyrių; ir su romanu *Beržas už langą* – ji tapo Lietuvos rašytojų draugijos nare.

Be to, ji buvo veikli Dailių menų klubo narė, Lietuvos Dukterų labdaros draugijoje ir Tautinės sąjungos narė.

Su Los Angeles Dramos sambūriu daug gastroliavo. Darbuose visur talkino jos vyras Balsys Mackiala. Scenovaidžių piešėjas Algis Žaliunas išgirdė, kad Balsys gausybėje parodė, žinomas Lietuvoje, suradusios savo bražą, bet vis atsinaujinančios, ir tos, kurios į jas lygiuojasi, ir jau ne vienoje parodė dalyvaudamas, atkreipė žinovų dėmesį, vis dar ieškančios keičiančias kūrybinę orientaciją ar pasipriehindamas nūdienos chaosui, vertynių meninimui, kuria rafinuotai švarū, ramū, estetiškai meną, ir tos, kurios į meno pašauļi žengia vis dar nedraisiai, pirmais darbais inésdamos savo indelių į kūrybos aktais.

Aštroko charakterio, tačiau tiesi ir teisinga, darbšt, veržli, vaišinga, tolerantiška kolegė ir ištikima draugė. Jos čia daugybė atlikų meninių ir kitokių darbų paliko gilius pėsakus Kalifornijos ir kitu išvystė lietuvių salų gyvenime.

Ema Dovydaitienė

Dalios Jurgelevičienės kūrinys.

Meditacija pavasario tema

Kūryba visada siejasi su slaptimi – nesuvokiamais dalykais išyksta staiga, gal netiketai, kai dailininkės pakviečiamos „medituoti“ pavasario, atgimimo, gėlės pumpuro ar žiedo prasiskleidimo, o gal – visą erdvę užpildančiu – žiedų tema, pasitinkant Motinos dieną. Štai koks grąžtas dailininkui būrelis ruošiasi dalyvauti parodoje: Vanda Aleknėnė, Marija Ambrozaitytė, Egle Brėdikienė, Dalija Jurgelevičienė, Danguolė Jurgtienė, Daiva Karužaitė, Gražina Markus-Kramer, Ina Čigaitė-Nicewander, Dalija Petreikytė-Siliuniene, Ada Sutkutienė, Rasa Sutkutė, Magdalena Stankutienė, Izabelė Stonciene, Irena Šaparnienė, Nijole Venškūnienė.

Pasižvalgykim, juk draugėn susibūré skirtinges kūrybinės patirties dailininkės: tai ir gerai žinomas, nuėjusios gražią kūrybinį kelio atkarpa, dalyvavusios gausybėje parodė, žinomas Lietuvoje, suradusios savo bražą, bet vis atsinaujinančios, ir tos, kurios į jas lygiuojasi, ir jau ne vienoje parodė dalyvaudamas, atkreipė žinovų dėmesį, vis dar ieškančios keičiančias kūrybinę orientaciją ar pasipriehindamas nūdienos chaosui, vertynių meninimui, kuria rafinuotai švarū, ramū, estetiškai meną, ir tos, kurios į meno pašauļi žengia vis dar nedraisiai, pirmais darbais inésdamos savo indelių į kūrybos aktais.

Gyvenime išyksta nepaprasti dalykai, maži stebuklai, kurios suvokti nėra paprasta. Turbtū nesurasisme atsakymo į klausimus: kas pasėja mylėtę tą grožio pojūčio jausmą, kas pajudina tą derlių auginančią kūrybinę mintį, kodėl atsišveria vartai į meno pasaulį, ir žmogus, vedamas svajonės, žengia pro juos – visa savo nesuprantama siela atsiduodamas kūrybinei aistrai, pajutes vidine laisvę, pradeda piesta, tapyti, austi, drožti, kalti, rašyti – gali atlikti daug puikių dalykų, nors tam iš tikrujų niekad rimta nesiurošė. Bet atėjo laikas, ir gilymoje gyvavęs kūrybos ilgesys išsiveržia, ir užkelia tave ant scenos, kad atiduotum, pasidalintum tais turtais, kuriais taip netiketai prisipilde.

Tai labai tinka Dalilai Jurgelevičienei, kuri pirmą kartą pristato savo kūrybą: gėlės,

Dalios Jurgelevičienės kūrinys.

BAŽNYČIOS TEISIU GYNEJAI

Atkelta iš 1 ps.

Nors istorinėje literatūroje nurodoma, kad aktyviaus šio sajūdžio dalyviai buvo Vilkaviškio vyskupijos kunigai, tačiau 7-ojo dešimtmecio viduryje valdžios igaliotiniui religijos reikalams daugiausia rūpesčių kėlė būtent Vilnius ir Panevėžio vyskupijų kunigai: J. Buliauskas, K. Garuckas, A. Keina ir kt. Taip vysk. J. Steponavičius ištrėmimo faktas taip pat tapo tikinčių teisių sajūdžio skaitintoju. Skirtingai negu pokario metais represuotų vyskupų atveju, sovietų propaganda neturėjo jokio pagrindo pateisinti represijas prieš J. Steponavičių netgi tariamu politiniu jo nelojalumu sovietinei sistemai. Buvo visiškai aišku, kad jis nukentėjo tik dėl to, kad gynė Bažnyčios teisę savarankiškai tarkyti savo gyvenimą.

Pasinaudodamas tuo, kad sovietų režimas nuo 7-ojo dešimtmecio viduryje vėl demonstravo norą pagerinti sanktykius, Vatikanas ne kartą ragino leisti išstrečti Lietuvos vyskupams eiti popiežiaus iems patikėtas pareigas. Tačiau sovietų valdžia, motyvuodama tuo, kad šie vyskupai ir toliau lieka prieskai nusiteikę (paminėtas vysk. J. Steponavičius 1965 m. rugėjo mėn. rašytais laiškas Panevėžio dekanui kan. V. Kupstui, kuriame jis esą raginė savo vyskupijos dvasininkus būti išvermingiaus kovoje su dievivyste), atmetė tokią galimybę.

Vysk. J. Steponavičius kartu su kitu vyskupu – busiūnuojančiu kardinolu trentiniu V. Sladkevičiumi 8-ame dešimtmecio tapo savo tikinčių teisių sajūdžio dvasiniais vadovais. Su jais buvo tariamas dėl sumanymo leisti *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką*, dėl jos pobudžio, pogrindinės kūnigų seminarijos ir kitai aktualiai kovos už Bažnyčios teises klausimais. Būtent vysk. J. Steponavičius dažniausiai slapta suteikdavo kūnigystės šventimus baigusiems pogrindinė seminariją. Vyskupas ir pats tiesiogiai ko-

mis drauge". Tai tos akimirkos, kurios kartais atsiranda, kad išteisintų pavassarinėje parodoje.

Paroda rengia Čiurlionio galerija. Parodos kuratorė – Daiva Karužaitė. Proginė parodos tema ipareigoja pakleisti grožį ir prie dailininkų būrelio grąžai jungiasi meninės dalies atlikėjai – plastinių šokių, muzika, eile-mis šlovinantys Motulės gerumą, pavasari, gamtos atgimimą, gyvenimo džiaugsmą. Linksmiai ir šventiškai nusiteikę susitiksime dailininkų dailininkų sukilydintų vyskupų grąžinimo ir naujų pašventinimo klausimuis. Taip vysk. J. Steponavičius dar kartą sugriovė sovietų valdžia planus, pagal kuriuos tiketasi sutvarkyti Lietuvos Katalikų Bažnyčios valdymą.

Bene paskutinį vyskupo ir

sovietų valdžios susidurimą išvijo 1987 m. vasaros pabaigoje. Rugsėjūčio 6 d. sovietų valdžios oficijos laikraščiu

Tiesa išspaustinius dailininkus išsiveikinėjant Religinį reikalų tarybos igaliotinio Lietuvoje P. Anilionio straipsniu „Kodėl vyskupas gyvena Zagareje“, vysk. J. Steponavičius paraše atvirą laikraščio redakcijai,

kuriame paneigė P. Anilionio išvedžiojimus ir reikalavo paueigtį dezinformaciją. Beje, tuo metu vysk. J. Steponavičius jau buvo gavęs atsakymą iš Vatikano, informuojant, kad popiežius priėmė prašymą atleisti jį iš Vilnius arkivyskupijos apačialinio administratoriaus pareigu. Kartu buvo nutarta apie tai paskelbti tik tuomet, kai bus pažankios salygos paskirti naują Vilnius arkivyskupijos gantoją. Šis susitarimas taip ir nebuvu paviešintas, nes 1989 m., prasidėjus Atgimimui, vysk. J. Steponavičius pagaliau buvo leista grįžti į Vilnių ir eiti savo pareigas. 1989 m. vasario 7 d. jis buvo paskirtas Vilnius arkivyskupu ordinariu. Deja, ilgar dirbtis gantojos jam nebuvu lemta. 1991 m. birželio 18 d. vysk. J. Steponavičius mirė.

Arūnas Streikus
Vilniaus universiteto doktorantas

SUGRIŽIMU FESTIVALIS

Lietuvos muzikų rémimo fondas jau trečius metus kviečia muzikos mylėtojus į „Sugrižimų festivalį“, kuris vyksta balandžio – gegužės mėn. Festivalio tikslas – pamatyti ir išgirsti svečiose šalyse išsiskaidžiusius ivairių kartų Lietuvos muzikus.

Balandžio 20 d. 18 val. Stasio Vainiūno name (A. Goštauto g. 2-41) Lietuvos kompozitoriai ir atlikėjai pristatys žinomas Lietuvoje ir išeivijoje dainininkės ir poetės Krištofaičių-Daugelienės kūrybą.

Tikslinė informacija suteikiama tel. 613134.

Liucija Stulgienė

PREMIJU LAUREATAI

Lietuvos mokslo akademijos pagerbtai 2000 metų Lietuvos mokslo premijų laureatai. Premijų ieteikimo iškilimėje dalyvavo prezidentas Valdas Adamkus, Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas Rolandas Pavilionis, Švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius, Mokslo akademijos vadovai.

Šešios Lietuvos mokslo premijos ieteiktos keturiolikai šalių mokslininkų, atstovaujančių trimis mokslo srityms. Fizikos mokslo srities premiją pelnė Puslaidininkų fizikos instituto mokslinių darbuotojų kolektivas ir Chemijos instituto mokslinių grupė. Biomedicinos mokslo srities premijomis už kelių dešimtmecio darbų ciklus apdovanoti ekologas profesorius Vytautas Kontrimavičius ir medicinė profesorė Marija Danguolė Žemaitytė. Technologijos mokslo srities premija ivertinti Vilnius Gedimino technikos universiteto profesorių grupės darbai bei Kauno technologijos ir Vytauto Didžiojo universitetų mokslininkų kolektivinius darbas. Premijos už humanitarinių ir socialinių mokslo sričių darbus šiemet nebuvu skirtos.

(ELTA)

Dalila Mackialiene.

Kalba – kun. Vaclovas Aliulis, MIC. Algimanto Žiliūno nuotr.